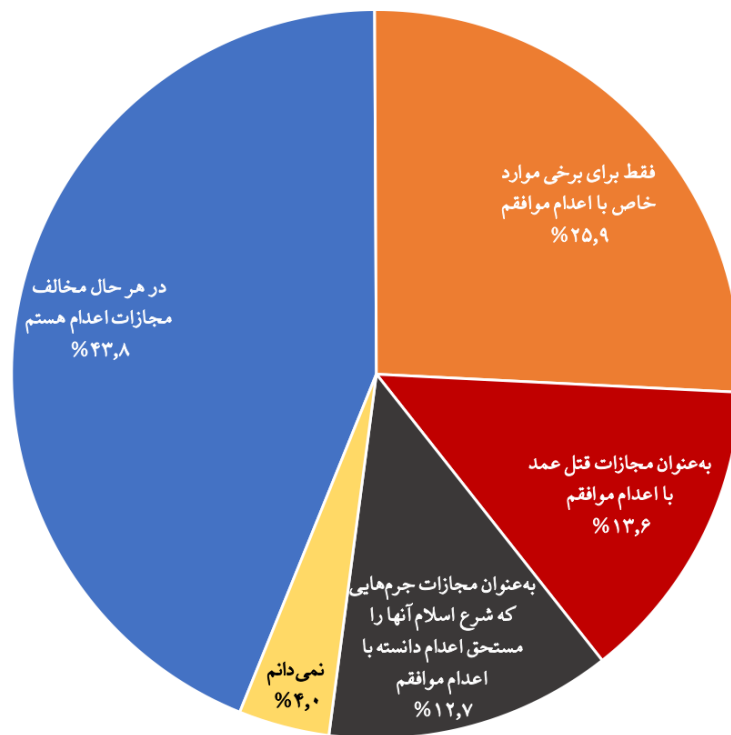

گزارش نظرسنجی درباره نگاه ایرانیان به «مجازات اعدام»

گروه مطالعات افکار سنجی ایرانیان (گمان)

Gamaan.org

شهریور ۱۳۹۹

عمار ملکی، استادیار علوم سیاسی، دانشگاه تیلبرگ هلند
پویان تمیمی عرب، استادیار انسان‌شناسی دین، دانشگاه اوتراخت هلند

این پژوهش به سفارش «سازمان حقوق بشر ایران» و «ائتلاف جهانی علیه اعدام» انجام شده است. موسسه گمان از تمامی کسانی که داوطلبانه و به روش‌های مختلف در انجام این نظرسنجی همکاری داشتند، و بطور ویژه از مشاوره خانم شیرین عبادی در مورد سوالات نظرسنجی، صمیمانه سپاسگزاری می‌کند.

سازمان حقوق بشر ایران

سازمان حقوق بشر ایران (IHR) یک سازمان غیرانتفاعی مدافع حقوق بشر است. این سازمان کار خود را با گروهی از مدافعان حقوق بشر ایرانی و غیرایرانی از سال ۲۰۰۵ آغاز کرد و در سال ۲۰۰۹ به عنوان یک سازمان بین‌المللی در نروژ ثبت شد. هدف سازمان حقوق بشر ایران، ایجاد و حمایت از جنبش ضد اعدام در ایران و افزایش آگاهی مردم در مورد مجازات اعدام است. سازمان حقوق بشر ایران از سال ۲۰۰۹ عضو ائتلاف جهانی علیه مجازات اعدام (WCADP) است و یکی از ۲۰ عضو انتخابی کمیته مرکزی آن را تشکیل می‌دهد.

سایت: www.iranhr.net ایمیل: mail@iranhr.net

تلگرام: t.me/IranHumanRightsOrg توئیتر: [@IHRights](https://twitter.com/IHRights) اینستاگرام: [@IranHumanRights](https://www.instagram.com/IranHumanRights)

ائتلاف جهانی علیه مجازات اعدام (WCADP) اتحادی متشکل از بیش از ۱۵۰ سازمان غیردولتی، کانون‌های وکلا، مقامات و اتحادیه‌های محلی است که در سال ۲۰۰۲ در رم ایجاد شد. قصد این ائتلاف جهانی، تقویت و حمایت بین‌المللی از نیروهای خواهان لغو مجازات اعدام است و هدف نهایی آن، دستیابی به لغو مجازات اعدام در سطح جهانی است.

سایت: www.worldcoalition.org

فیس‌بوک: [@WorldCoalition](https://www.facebook.com/WorldCoalition) توئیتر: [@WCADP](https://twitter.com/WCADP) اینستاگرام: [@WorldCoalition](https://www.instagram.com/WorldCoalition)

گروه مطالعات افکارسنجی ایرانیان (گمان) یک موسسه پژوهشی غیرانتفاعی، مستقل و ثبت‌شده در کشور هلند است. تمام حقوق مادی و معنوی این پژوهش متعلق به موسسه گمان است و هر نوع استفاده از کل یا بخشی از محتوای این سند تنها با ذکر منبع مجاز است.

سایت: www.gamaan.org ایمیل: info@gamaan.org

تلگرام: t.me/gamaanresearch توئیتر: [@gamaanresearch](https://twitter.com/gamaanresearch) اینستاگرام: [@gamaanresearch](https://www.instagram.com/gamaanresearch)

چکیده یافته‌های نظرسنجی «دیدگاه ایرانیان درباره مجازات اعدام»

- نظرسنجی «دیدگاه ایرانیان درباره مجازات اعدام» از تاریخ ۱۳ تا ۲۰ شهریور ۱۳۹۹ به مدت یک هفته انجام گرفت. در این نظرسنجی بیش از ۲۴ هزار پاسخ‌دهنده شرکت کردند و حدود ۸۶٪ پاسخ‌دهندگان ساکن ایران بوده‌اند. یافته‌های این گزارش، دیدگاه افراد باسواد بالای ۱۹ سال ساکن ایران (برابر با ۸۵٪ افراد بزرگسال در ایران) را بازتاب می‌دهد و با سطح اعتبار ۹۵٪ و فاصله اعتبار ۵٪ قابل تعمیم به این جمعیت است.
- این نظرسنجی تلاش کرده است تا نگرش ایرانیان را به مجازات اعدام و موضوعات مرتبط با آن، که در فضای جاری به دلیل محدودیت‌های موجود نمی‌تواند بطور علنی مورد پرسش قرار گیرد، به‌طریقی روشمند اندازه‌گیری کرده و به ثبت برساند.
- بر اساس نتایج این نظرسنجی، حدود ۴۴٪ جامعه مخالف مجازات اعدام هستند. همچنین حدود ۲۶٪ جامعه فقط در موارد خاص موافق مجازات اعدام هستند.
- بیشترین میزان موافقت با مجازات اعدام، مربوط به قتل زنجیره‌ای یا قتل عام است و ۵۰٪ جامعه با مجازات اعدام برای این جرم‌ها موافق هستند. همچنین ۳۲٪ موافق اعدام برای مجازات تجاوز جنسی، ۳۲٪ برای قتل عمد، ۲۹٪ برای اختلاس و فساد مالی گسترده، ۱۸٪ برای جاسوسی و خیانت به کشور، ۱۷٪ برای قاچاق عمده مواد مخدر، ۱۱٪ برای آدم‌ربایی، ۹٪ برای سرقت مسلحانه و ۸٪ موافق مجازات اعدام برای عملیات مسلحانه علیه حکومت هستند. حدود ۱۴٪ جامعه هم با مجازات اعدام برای تمامی مواردی که از نظر شرع اسلام مستحق حکم اعدام دانسته شده است (مانند ارتداد، سب‌النبی و زنا) موافقت می‌کنند.
- بر طبق نتایج نظرسنجی ۶۸٪ جامعه با این گزاره که «اعدام اثر پیشگیرانه در وقوع جرم دارد و جامعه را امن‌تر می‌کند» مخالف هستند. ۶۷٪ جامعه هم با این گزاره که «اعدام باعث اجرای عدالت می‌شود» مخالفند. همچنین ۶۰٪ معتقدند اعدام ترویج خشونت است و موجب عادی‌سازی خشونت در جامعه می‌شود و ۵۷٪ نیز معتقدند اعدام باعث تسلی خاطر بازماندگان مقتول نمی‌شود.
- بر طبق نتایج نظرسنجی، ۶۲٪ بر این باور هستند که نوع و میزان مجازات قتل را باید سیستم قضایی یک کشور تعیین کند و نه اولیای دم. همچنین ۴۶٪ جامعه معتقدند که حق حیات افراد نباید سلب شود حتی اگر فردی جنایت کرده باشد.
- نتایج نظرسنجی نشان می‌دهد که ۸۵٪ جامعه با اعدام افرادی که در سنین کمتر از ۱۸ سالگی مرتکب قتل شده باشند مخالف است. همچنین ۸۴٪ جامعه معتقدند که نوع مجازات و مقدار دیه نباید به جنسیت (زن یا مرد بودن) مقتول بستگی داشته باشد.
- بر طبق نتایج این نظرسنجی، ۸۶٪ جامعه مخالف اعدام در ملاعام (در حضور مردم) هستند. از سوی دیگر، بر طبق اظهارات پاسخ‌دهندگان، ۱۷٪ جامعه هدف از نزدیک شاهد اعدام در ملاعام (در فضای عمومی) بوده‌اند.
- در پاسخ به این پرسش که «اگر فردی یک عضو از خانواده درجه اول شما را به قتل برساند، کدام گزینه را برای مجازات قاتل ترجیح می‌دهید؟»، حدود ۴۸٪ جامعه اعلام کرده‌اند که حبس ابد یا حبس طولانی‌مدت را ترجیح می‌دهند. همچنین ۵٪ هم بخشش با دریافت دیه را ترجیح می‌دهند. در مقابل، حدود ۲۲٪ اعدام یا قصاص را انتخاب کرده‌اند.

- در پاسخ به این سوال که در دوران انتقال از یک حکومت استبدادی، برای مجازات عوامل کشتار مردم در حکومت پیشین، با چه مجازاتی موافق هستید، حدود ۳۲٪ جامعه خواهان «مجازات غیر از اعدام» برای عوامل کشتار مردم هستند؛ همچنین حدود ۵٪ خواهان عفو عمومی و تشکیل کمیته‌های حقیقت‌یاب هستند. در مقابل، ۳۱٪ با «مجازات اعدام» برای مقامات مسئول موافق هستند در صورتی که آنها در یک دادگاه عادلانه به اعدام محکوم شوند. از سوی دیگر، حدود ۷٪ جامعه هم خواهان اعدام انقلابی مقامات حکومت پیشین هستند. بیش از ۲۴٪ از جامعه هم معتقدند که حقوقدانان باید درباره این مساله تصمیم بگیرند.
- در پاسخ به این پرسش که چه کسانی باید تصمیم‌گیر نهایی درباره وجود یا لغو مجازات اعدام در قوانین ایران باشند، ۶۹٪ معتقدند که مردم باید در یک رفراندوم عمومی درباره مجازات اعدام تصمیم بگیرند. حدود ۱۷٪ مجلس منتخب مردم را به عنوان نهاد تصمیم‌گیر نهایی انتخاب کردند و حدود ۱۴٪ هم فکر می‌کنند که در یک کشور اسلامی، مراجع دینی باید درباره وجود یا لغو مجازات اعدام تصمیم‌گیری کنند.

بخش اول: شیوه نمونه‌گیری و مشخصات نمونه آماری

۱-۱ مشخصات نظرسنجی و نمونه آماری خام

- نظرسنجی «مجازات اعدام» توسط «گروه مطالعات افکارسنجی ایرانیان (گمان)» از تاریخ ۱۳ تا ۲۰ شهریور ۱۳۹۹ به مدت یک هفته انجام گرفت. این نظرسنجی بصورت آنلاین و با استفاده از یک پلتفرم تخصصی و ایمن انجام شد.
- نظرسنجی با شیوه ایجاد زنجیره‌های متعدد و متنوع نمونه‌گیری (multiple chain referral sampling)، از طریق شبکه‌های اجتماعی (تلگرام، اینستاگرام، واتس‌آپ، توییتر، فیس‌بوک و ایمیل) صورت گرفت و بیش از ۲۴ هزار پاسخ‌دهنده از داخل و خارج کشور در این نظرسنجی شرکت کردند (اطلاعات بیشتر در پیوست).
- بر طبق [آمار رسمی کشور](#) در خرداد ۱۳۹۹، در ایران بیش از ۷۸ میلیون نفر کاربر اینترنت وجود دارد (یعنی ۹۴٪ کل جمعیت) که حدود ۶۹ میلیون آنها مشترک اینترنت موبایل هستند. از سوی دیگر [نظرسنجی مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران \(ایسپا\)](#) در اسفند ۱۳۹۸ نشان می‌دهد که حدود ۷۰٪ مردم ایران حداقل از یک شبکه اجتماعی استفاده می‌کنند. این امکانات باعث می‌شود که بتوان از طریق اینترنت با بخش بزرگی از جامعه ایران ارتباط برقرار کرد و نظرات آن‌ها را جویا شد.
- در این نظرسنجی، ۸ سوال اصلی و همچنین ۸ سؤال درباره مشخصات عمومی و جمعیت‌شناسی پاسخ‌دهندگان (جنسیت، رده سنی، میزان تحصیلات، استان محل سکونت، منطقه شهری یا روستایی، وضعیت شغلی، سطح درآمد و رفتار انتخاباتی) مورد پرسش قرار گرفت.
- از آن‌جا که پاسخ‌دهندگان به‌طور ناشناس و بدون ثبت مشخصات فردی در نظرسنجی شرکت کرده‌اند، برآورد می‌شود که برای ابراز نظرات واقعی خود احساس امنیت بیشتری داشته‌اند.
- حدود ۸۶٪ شرکت‌کنندگان اظهار داشتند که در داخل ایران زندگی می‌کنند. روش‌های چندگانه راستی‌آزمایی نشان دادند که حدود ۱٪ پاسخ‌دهندگان احتمال دارد کشور سکونت خود (داخل یا خارج ایران) را به عمد یا به سهو اشتباه ذکر کرده باشند.
- ایرانیان داخل کشور از تمامی ۳۱ استان و از مناطق شهری و روستایی در این نظرسنجی شرکت کردند. مشخصات نمونه در بخش پیوست گزارش شده است.

۱-۲ مراحل پالایش و آماده‌سازی نمونه نهایی

- در این نظرسنجی یک پرسش جهت شناسایی پاسخ‌های تصادفی یا وارد شده توسط ربات قرار داده شد. پاسخ‌های نادرست به این پرسش و همچنین موارد متناقض (مانند کسانی که اظهار داشتند در سال ۹۶ هنوز به سن رای دادن نرسیده بودند اما رده سنی خود را بیش از ۳۰ سال ذکر کرده‌اند، یا کسانی که در یک سوال خود را ساکن داخل ایران و در سوال دیگر خود را ساکن خارج از کشور معرفی کردند) از نمونه آماری حذف شدند.
- با لحاظ کردن رده‌های سنی استاندارد موجود در مشخصات سرشماری سال ۱۳۹۵ نمونه نهایی مورد استفاده در این تحلیل فقط شامل پاسخ‌دهندگان بالای ۱۹ سال ساکن ایران می‌شود.

- بعد از پالایش‌های انجام گرفته، حجم نمونه آماری نهایی از داخل ایران ۱۹۶۴۶ پاسخ‌دهنده بوده است. تمامی یافته‌های این گزارش بر مبنای این نمونه آماری نهایی استخراج شده است.
- جمعیت هدف این نظرسنجی، افراد بالای ۱۹ سال و باسواد ساکن ایران هستند (کسانی که امکان استفاده از اینترنت و خواندن سوالات نظرسنجی را دارند). طبق سرشماری سال ۱۳۹۵، تعداد افراد باسواد بالای ۱۹ سال در ایران حدود ۴۷ میلیون نفر است. این رقم حدود ۸۵٪ جمعیت بزرگسال ایران است.
- در این گزارش هر جا از عبارت «نمونه آماری» استفاده می‌شود، منظور نمونه پالایش شده است و نه «نمونه خام اولیه» نظرسنجی. همچنین در این گزارش، هر جا از عبارت «جامعه» استفاده می‌شود منظور «جامعه آماری» (یا همان جمعیت آماری) هدف است و نه کل جمعیت ایران.

نمونه آماری نظرسنجی‌های آنلاین معمولاً با مشخصات جمعیت آماری هدف انطباق کامل ندارد، در نتیجه برای داشتن یک نمونه آماری معرف (representative sample)، در این تحقیق از شیوه وزن‌دهی (weighting) استفاده شده است تا بتوان نمونه آماری را متوازن کرده و آنرا با مشخصات اصلی جمعیت هدف انطباق داد. همچنین نتایج با استفاده از روش انتخاب نمونه تصادفی منطبق با جمعیت هدف (matching) مورد تایید قرار گرفت. در بخش پیوست، روش‌های متوازن کردن نمونه آماری، شیوه وزن‌دهی، مشخصات جمعیت‌شناختی نمونه آماری و مشخصات جمعیت هدف مورد بحث قرار گرفته است.

بخش دوم: یافته‌های اصلی نظرسنجی

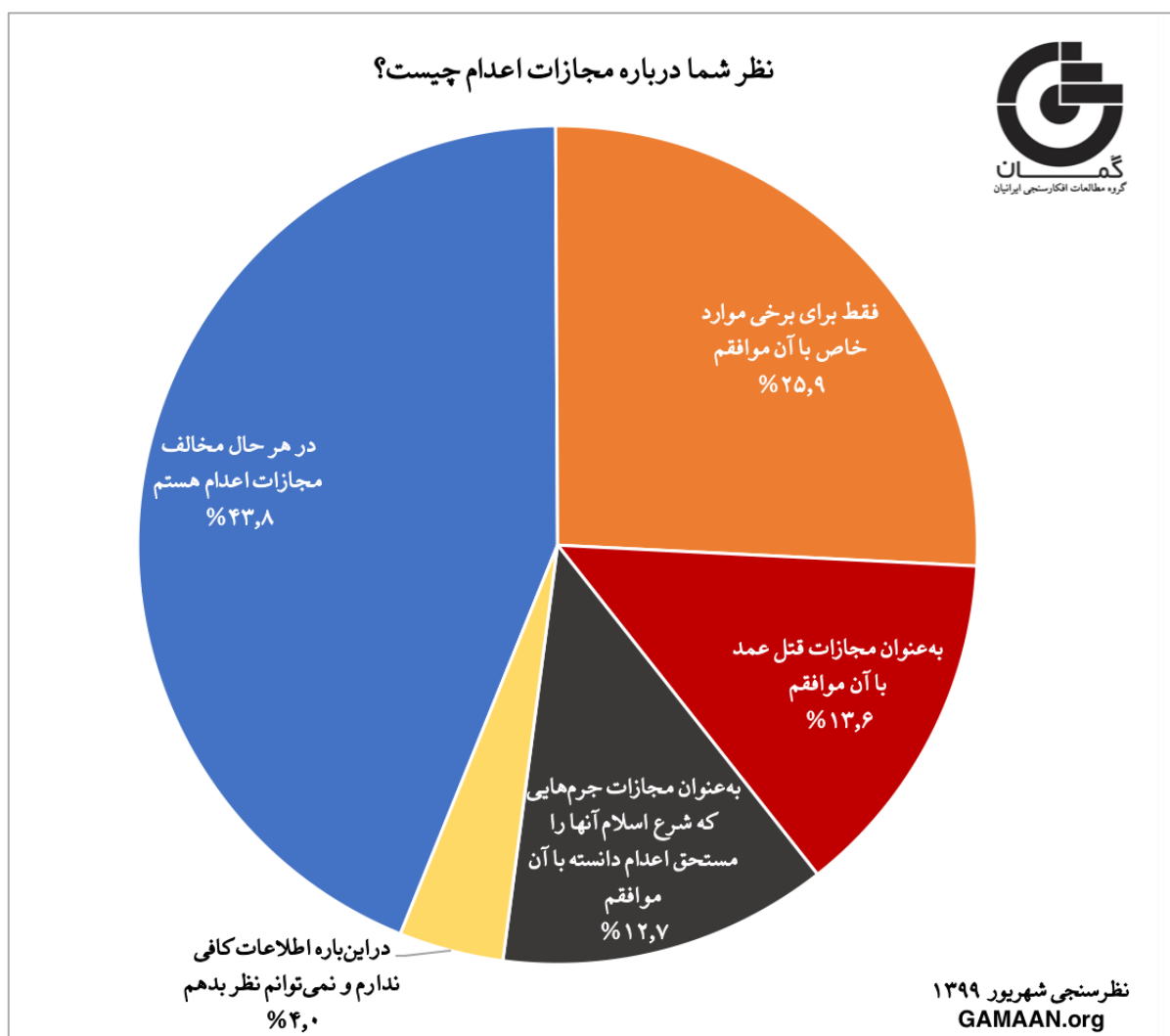
در این گزارش تمامی نتایج و جداول بر مبنای «نمونه آماری وزن‌دهی شده» داخل کشور محاسبه شده است. یافته‌های این نظرسنجی را می‌توان با سطح اعتبار ۹۵٪ (credibility level) و فاصله اعتبار ۵٪ (credibility interval)، که معادل سطح اطمینان و حاشیه خطا برای نظرسنجی‌های آنلاین است، به جمعیت باسواد بالای ۱۹ سال (یعنی حدود ۸۵٪ جمعیت بزرگسال کشور) قابل تعمیم دانست.

۱-۲ نظر ایرانیان درباره مجازات اعدام

در این نظرسنجی نظر شرکت‌کنندگان درباره مجازات اعدام پرسیده شد و پاسخ‌دهندگان می‌توانستند از میان پنج گزینه انتخاب کنند.

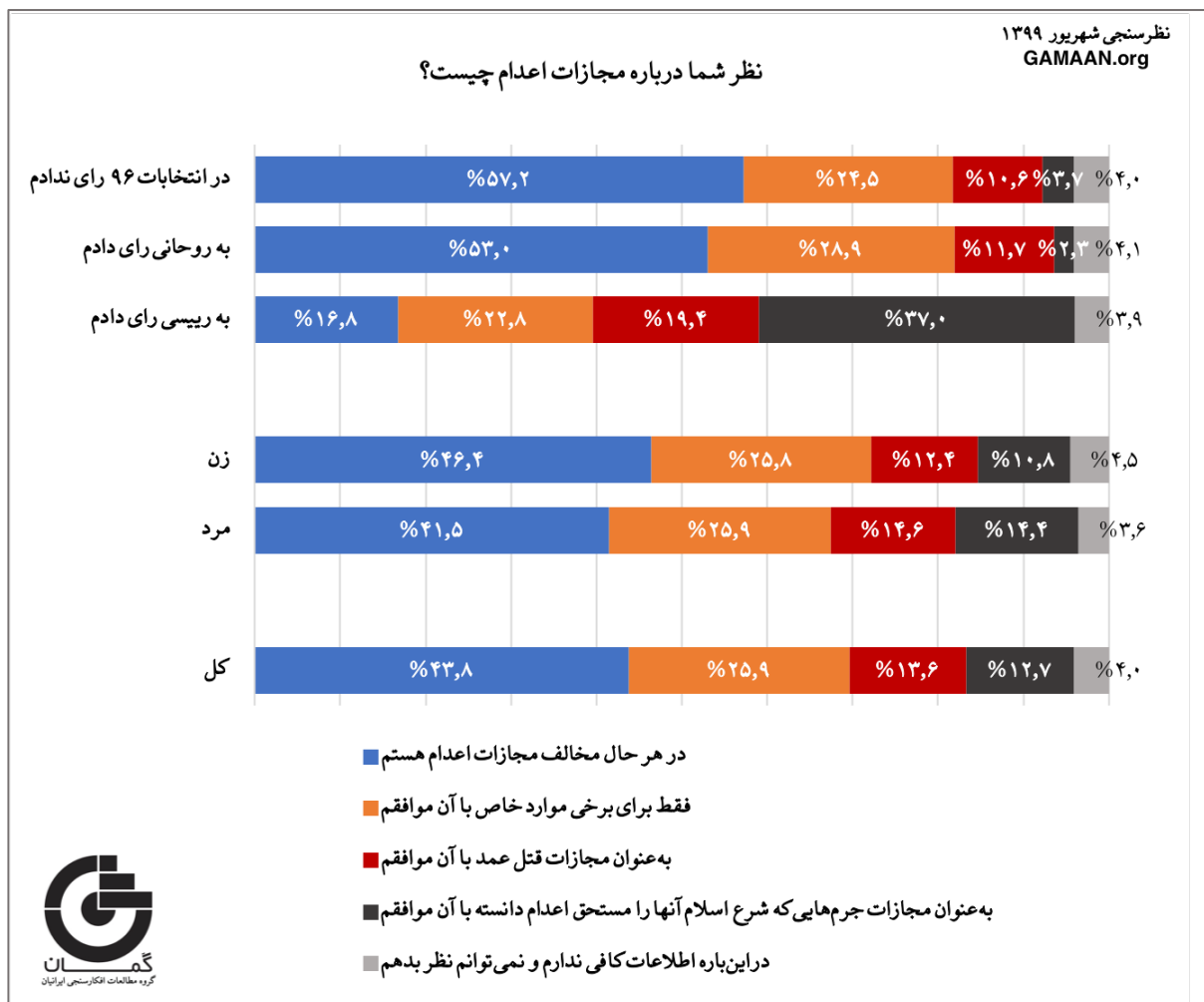
حدود ۴۴٪ جامعه اظهار داشته‌اند که به طور کلی مخالف مجازات اعدام هستند. همچنین حدود ۲۶٪ جامعه فقط در موارد خاص موافق مجازات اعدام هستند. در مقابل، ۱۴٪ گفته‌اند که با اعدام به‌عنوان مجازات قتل عمد موافق هستند. حدود ۱۳٪ هم موافق اعدام برای مجازات مواردی هستند که شرع اسلام آنها را مستحق اعدام دانسته است.

نمودار ۱

همچنین نتایج نظرسنجی نشان می‌دهد که زنان کمی بیش از مردان با مجازات اعدام مخالفت دارند. همچنین با در نظر گرفتن گرایش‌های سیاسی مختلف موجود در جامعه، مشاهده می‌شود که در میان کسانی که در انتخابات ریاست‌جمهوری سال ۹۶ به حسن روحانی رای داده یا در انتخابات رای نداده بودند، میزان مخالفت با مجازات اعدام، سه برابر کسانی است که به ابراهیم رئیسی رای داده بودند. همچنین حدود ۳۷٪ رای‌دهندگان به ابراهیم رئیسی، برای جرم‌هایی که شرع اسلام آنها را مستحق اعدام دانسته، موافق مجازات اعدام هستند.

نمودار ۲

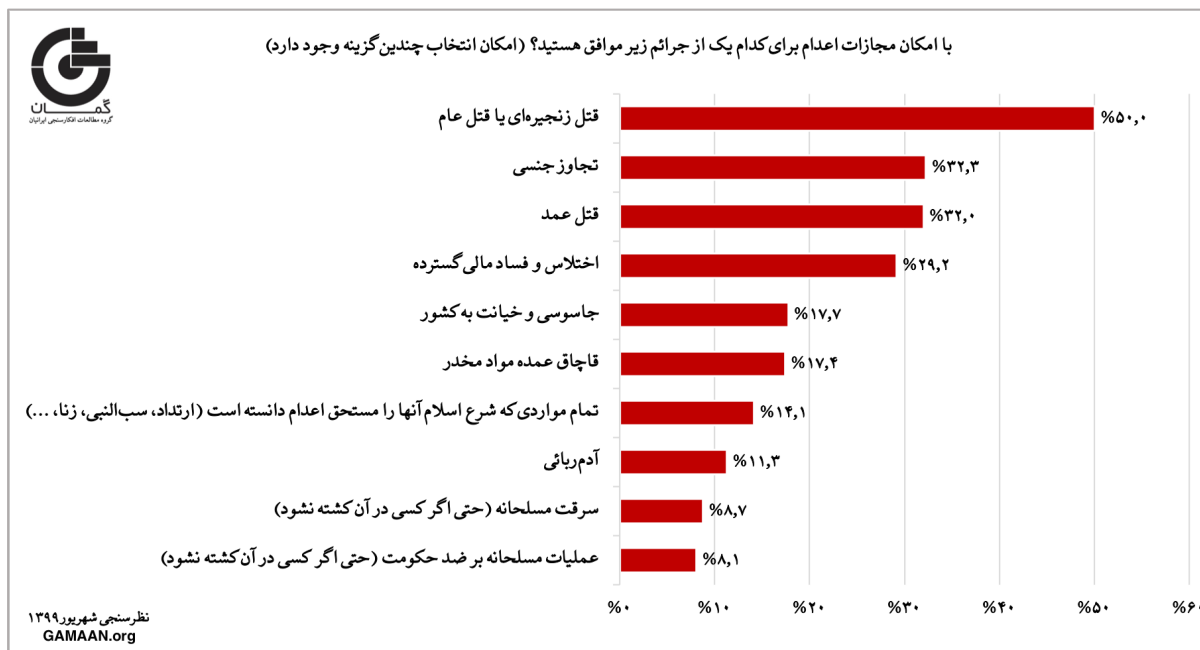
۲-۲ موارد امکان مجازات اعدام

در پرسش دیگری از شرکت‌کنندگان سوال شد که در کدام موارد با امکان مجازات اعدام موافق هستند. پاسخ‌دهندگان می‌توانستند تمامی گزینه‌هایی را که با آن موافق هستند انتخاب کنند.

نمودار ۳ نشان می‌دهد که بیشترین میزان موافقت با مجازات اعدام، مربوط به «قتل زنجیره‌ای یا قتل عام» است و ۵۰٪ جامعه با مجازات اعدام برای این جرایم موافق هستند. همچنین ۳۲٪ جامعه موافق اعدام برای مجازات تجاوز جنسی، ۳۲٪ برای قتل عمد، ۲۹٪ برای اختلاس و فساد مالی گسترده، ۱۸٪ برای جاسوسی و خیانت به کشور، ۱۷٪ برای قاچاق عمده مواد مخدر، ۱۱٪ برای آدم‌ربایی، ۹٪ برای سرقت مسلحانه و ۸٪ موافق مجازات اعدام برای عملیات مسلحانه علیه حکومت هستند.

حدود ۱۴٪ جامعه هم با مجازات اعدام برای تمامی مواردی که از نظر شرع اسلام مستحق حکم اعدام دانسته شده است (مانند ارتداد، سب‌النبی و زنا) موافقت می‌کند.

نمودار ۳

۲-۳ دیدگاه ایرانیان درباره روا بودن اعدام

در این نظرسنجی از پاسخ‌دهندگان خواسته شد تا نظرشان را درباره گزاره‌های مختلف مربوط به اعدام ذکر کنند.

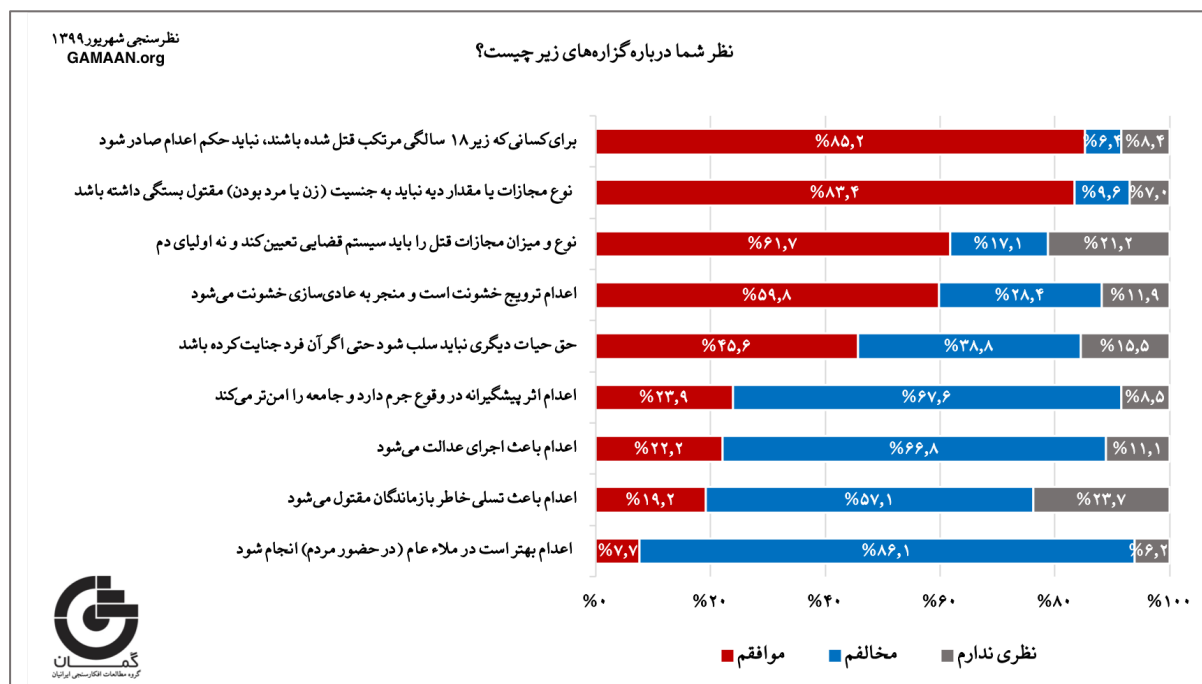
پاسخ به این گزاره‌ها نشان می‌دهد (نمودار ۴) که ۶۸٪ جامعه با این گزاره که «اعدام اثر پیشگیرانه در وقوع جرم دارد و جامعه را امن‌تر می‌کند» مخالف هستند. ۶۷٪ جامعه هم با این گزاره که «اعدام باعث اجرای عدالت می‌شود» مخالف هستند. همچنین ۶۰٪ معتقدند «اعدام ترویج خشونت است و موجب عادی سازی خشونت در جامعه می‌شود» و ۵۷٪ نیز معتقدند اعدام باعث تسلی خاطر بازماندگان مقتول نمی‌شود.

همچنین بر طبق نتایج نظرسنجی، ۶۲٪ بر این باور هستند که نوع و میزان مجازات قتل را باید سیستم قضایی یک کشور تعیین کند و نه اولیای دم. همچنین ۴۶٪ جامعه معتقدند که حق حیات افراد نباید سلب شود حتی اگر فردی جنایت کرده باشد.

از سوی دیگر، ۸۵٪ جامعه با مجازات اعدام برای افرادی که در سنین کمتر از ۱۸ سالگی مرتکب قتل شده باشند مخالف هستند.

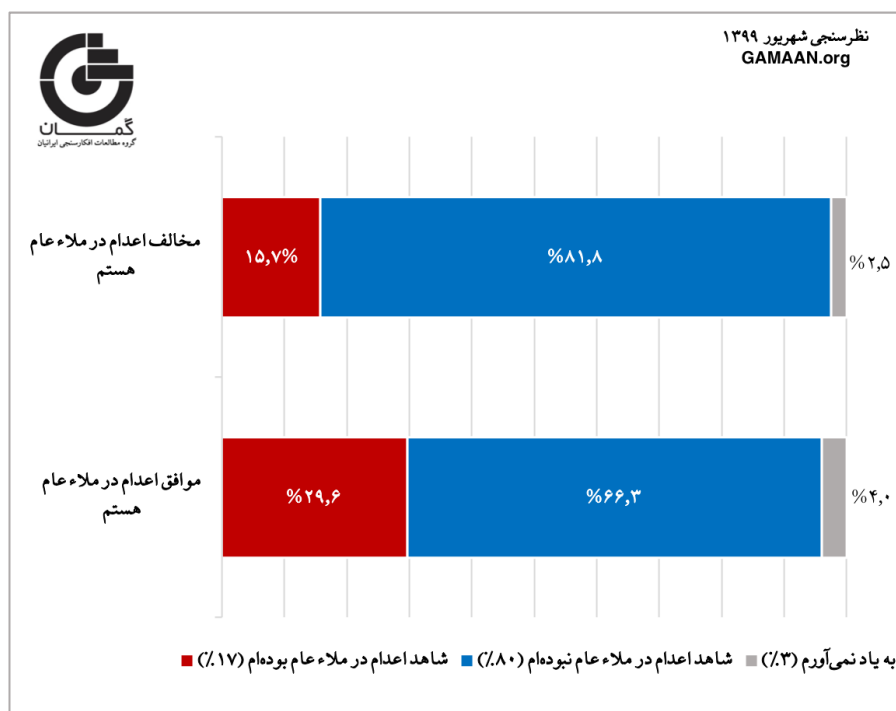
همچنین ۸۴٪ جامعه معتقدند که نوع مجازات و مقدار دیه نباید به جنسیت (زن یا مرد بودن) مقتول بستگی داشته باشد.

نمودار ۴

بر طبق نتایج این نظرسنجی، ۸۶٪ جامعه مخالف اعدام در ملاء عام (در حضور مردم) هستند. از سوی دیگر، بر طبق اظهارات پاسخ‌دهندگان، ۱۷٪ جامعه از نزدیک شاهد اعدام در ملاء عام (در فضای عمومی) بوده‌اند. نتایج نظرسنجی نشان می‌دهد (نمودار ۵) افرادی که موافق اعدام هستند، نزدیک به دو برابر بیش از مخالفان اعدام، شاهد اعدام در ملاء عام بوده‌اند؛ از اینرو بنظر می‌رسد که مخالفان اعدام، در مراسم اعدام در ملاء عام کمتر شرکت می‌کنند.

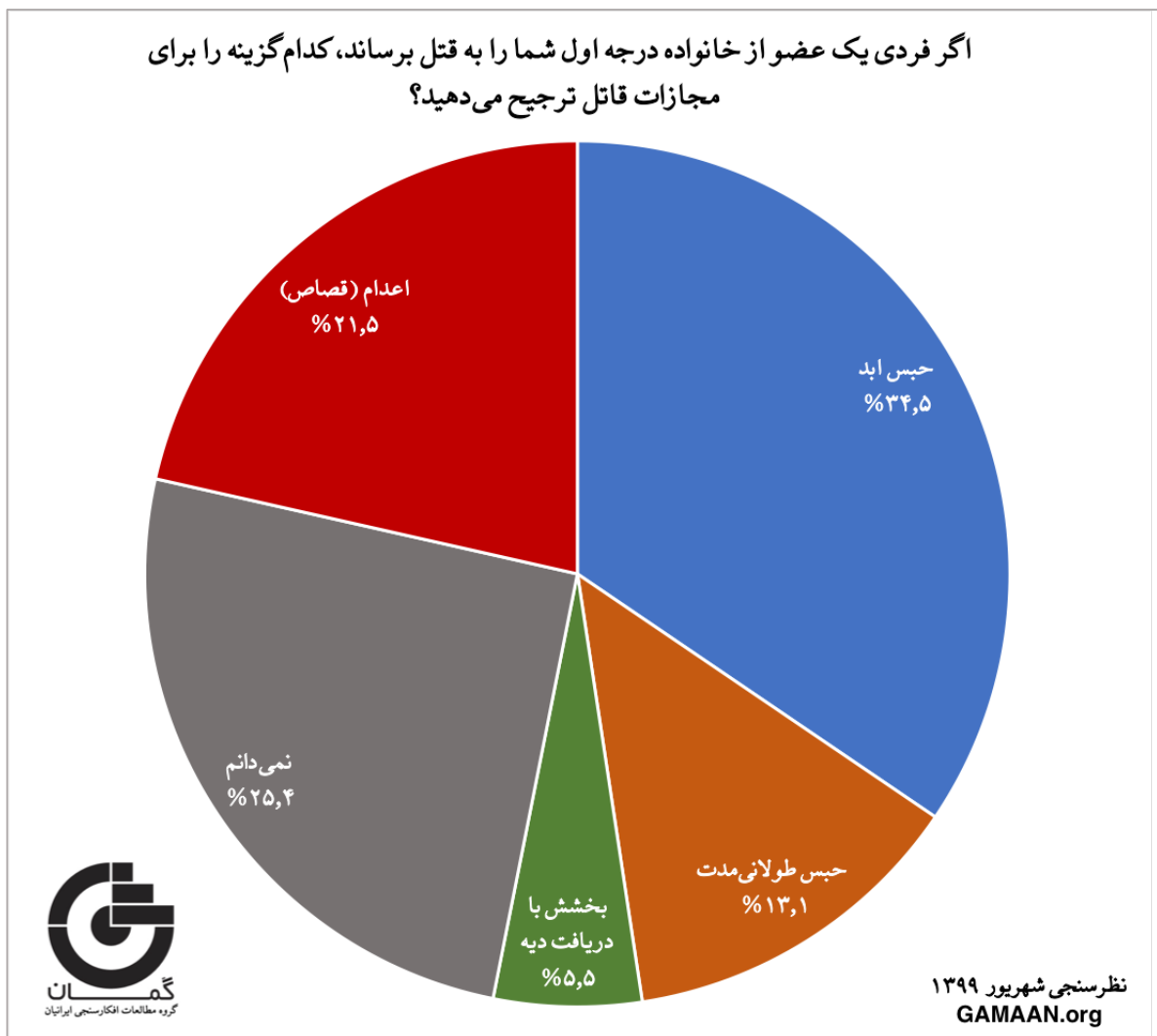
نمودار ۵

۲-۴ انتخاب مجازات

در پاسخ به این پرسش که «اگر فردی یک عضو از خانواده درجه اول شما را به قتل برساند، کدام گزینه را برای مجازات قاتل ترجیح می‌دهید؟»، حدود ۴۸٪ جامعه اعلام کرده‌اند که حبس ابد یا حبس طولانی‌مدت را ترجیح می‌دهند (نمودار ۶). همچنین ۵٪ هم بخشش با دریافت دیه را ترجیح می‌دهند. در مقابل، حدود ۲۲٪ اعدام یا قصاص را انتخاب کرده‌اند. حدود یک چهارم هم نتوانستند درباره آن تصمیم بگیرند و گزینه نمی‌دانم را انتخاب کردند.

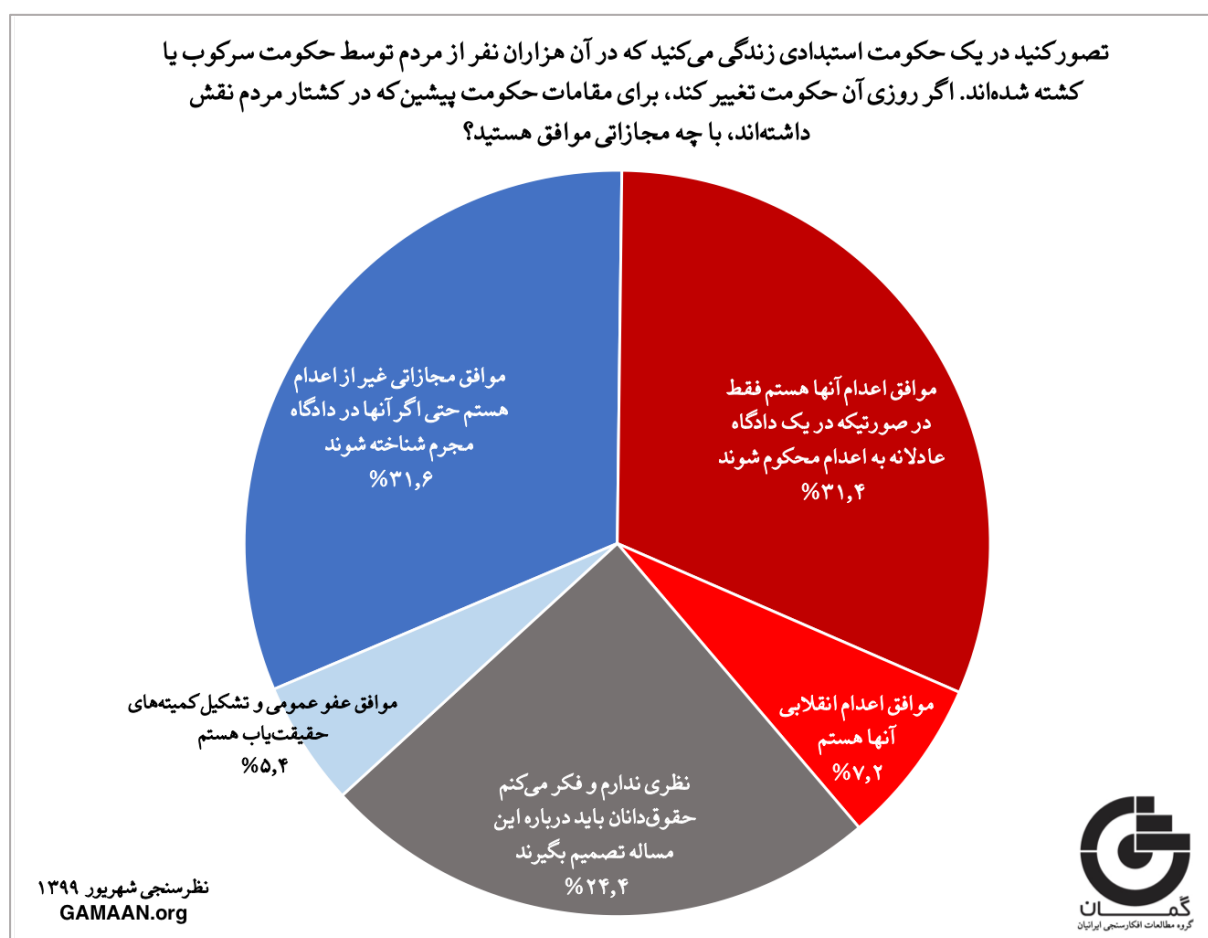
نمودار ۶

۵-۲ عدالت انتقالی

در سوال دیگری از شرکت‌کنندگان پرسیده شد که در دوران انتقال از یک حکومت استبدادی، برای مجازات عوامل کشتار مردم در حکومت پیشین، با چه مجازاتی موافق هستند. نتایج نظرسنجی (نمودار ۷) نشان می‌دهد که حدود ۳۲٪ جامعه خواهان مجازاتی غیر از اعدام برای آنها هستند حتی اگر آنها مجرم شناخته شوند. همچنین حدود ۵٪ خواهان عفو عمومی و تشکیل کمیته‌های حقیقت‌یاب هستند. در مقابل، حدود ۳۱٪ با مجازات اعدام برای عوامل کشتار مردم موافق هستند در صورتیکه آنها در یک دادگاه عادلانه به اعدام محکوم شوند. از سوی دیگر، حدود ۷٪ جامعه هم خواهان اعدام انقلابی مقامات مسئول حکومت پیشین هستند. بیش از ۲۴٪ جامعه هم معتقدند که حقوق دانان باید درباره این مساله تصمیم بگیرند.

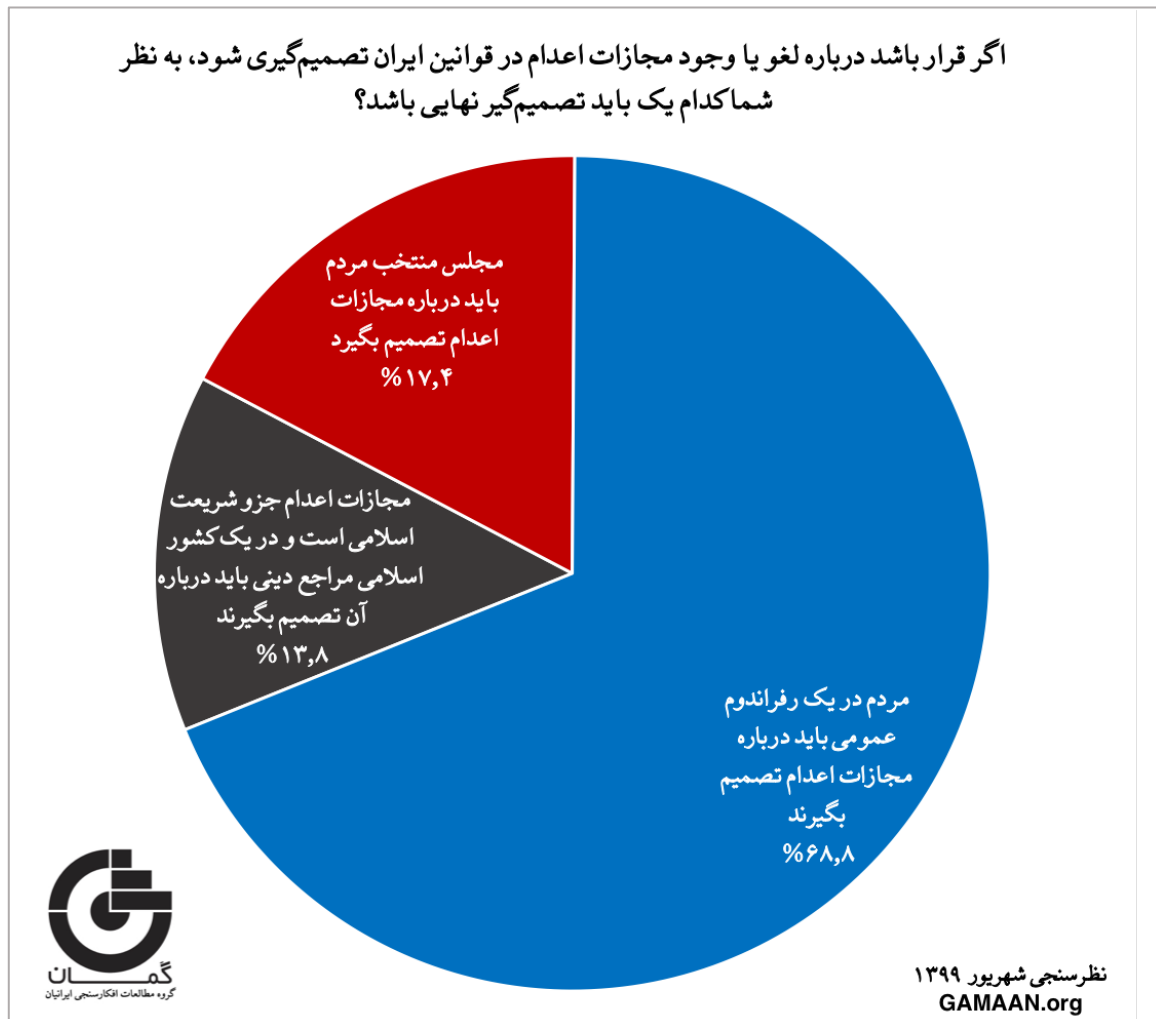
نمودار ۷

۲-۶ مرجع تصمیم‌گیری درباره مجازات اعدام

در پاسخ به این پرسش که چه کسانی باید تصمیم‌گیر نهایی درباره وجود یا لغو مجازات اعدام در قوانین ایران باشند (نمودار ۸)، ۶۹٪ معتقدند که مردم باید در یک فرآیند عمومی درباره مجازات اعدام تصمیم بگیرند. حدود ۱۷٪ جامعه، مجلس منتخب مردم را به‌عنوان نهاد تصمیم‌گیر نهایی انتخاب کردند و حدود ۱۴٪ هم فکر می‌کنند که در یک کشور اسلامی، مراجع دینی باید درباره وجود یا لغو مجازات اعدام تصمیم‌گیری کنند.

نمودار ۸

پیوست: روش‌شناسی پژوهش

روش نمونه‌گیری

این نظرسنجی با استفاده از ابزار آنالاین و روش‌های نوآورانه، تلاش کرده تا دیدگاه‌ها و نظرانی را که با روش‌های متداول نظرسنجی در جوامع بسته نمی‌توانند بطور علنی مورد پرسش و اندازه‌گیری قرار گیرند، به طریقی روش‌مند اندازه‌گیری کرده و به ثبت برساند. با این وجود، این نظرسنجی و تحلیل‌های آماری مربوطه همانند هر نمونه مشابهی با چالش‌های مربوط به نمونه‌گیری آنالاین روبرو بوده است. یکی از این مشکلات چالش اثر شبکه‌ای (network effect)، یعنی احتمال نزدیکی فکری شرکت‌کنندگان با برگزارکنندگان نظرسنجی بوده است. برای کاهش این مشکل تلاش شد تا نظرسنجی از طریق افراد، گروه‌ها، کانال‌ها و صفحات مختلف که دارای گرایشات اعتقادی، سیاسی و اجتماعی کاملاً متفاوتی بودند به اشتراک گذاشته شود.

با استفاده از زنجیره‌های متعدد و متنوع نمونه‌گیری (multiple chain referral sampling)، پرسش‌نامه آنالاین بطور هدفمند و با استفاده از شبکه‌های اجتماعی متفاوت، در میان اقشار و گروه‌های مختلف و در میان مخاطبان صفحات پرتعداد عمومی، اجتماعی، مذهبی، سیاسی و سرگرمی توزیع شد. همچنین با افزایش حجم نمونه تلاش شد تا بتوان سوگیری (bias) ناشی از اثر شبکه‌ای را تا حد امکان کاهش داد.

نتایج یکی از سوالات نظرسنجی نشان داد که کمتر از ۱۵٪ نمونه آماری، پاسخ‌دهندگانی بوده‌اند که پیش‌تر هم در نظرسنجی‌های موسسه گمان شرکت کرده‌اند. این نتیجه بیانگر این است که روش‌های نمونه‌گیری هدفمند برای پخش پرسش‌نامه در میان طیف‌های گوناگون فکری، توانسته است نظرسنجی را به دست گروه‌های مختلفی خارج از شبکه محدود آشنایان با موسسه گمان برساند.

متوازن‌سازی نمونه آماری و روش وزن‌دهی

در این گزارش برای اینکه نمونه آماری نظرسنجی به یک نمونه آماری معرف (representative sample) تبدیل شود از روش وزن‌دهی raking استفاده شد.

بر اساس [تحقیق جامع موسسه تحقیقاتی-نظرسنجی پیو](#) (Pew Research Center) این روش وزن‌دهی، با در نظر گرفتن متغیرهای مناسب جمعیتی، از موثرترین و قابل‌اطمینان‌ترین روش‌های متوازن‌سازی نمونه‌های نظرسنجی‌های آنالاین به‌شمار می‌روند.

همچنین بنا به توصیه [همین تحقیق](#)، برای وزن‌دهی نمونه آماری، از یک متغیر که رفتار سیاسی پاسخ‌دهندگان را مشخص می‌کند هم استفاده شد تا میزان انحراف نمونه آماری کاهش یافته و امکان تعمیم‌پذیری نمونه نهایی افزایش یابد. متوازن‌سازی و وزن‌دهی نمونه آماری با همکاری [شرکت هلندی Spinnaker Research](#) و توسط ابزار تخصصی این شرکت انجام گرفت.

برای ایجاد یک نمونه آماری معرف، نمونه پالایش شده نظرسنجی برای پاسخ‌دهندگان «داخل کشور» بر مبنای توزیع جنسیت، رده سنی، سطح تحصیلات، جمعیت استانی، مناطق شهری و روستایی، و همچنین رفتار انتخاباتی سال ۹۶ وزن‌دهی شد. برای استخراج مشخصات جمعیت هدف، از [نتایج رسمی سرشماری سال ۱۳۹۵](#) و [آمار نیروی کار در بهار ۱۳۹۹](#) استفاده شده است.

پس از انجام محاسبات وزن‌دهی برحسب ۶ متغیر ذکر شده، تعداد حجم نمونه موثر (effective sample size) برابر با ۱,۸۶۷ نمونه بوده است که حجم نمونه بسیار مناسب و قابل اطمینانی برای فاصله اعتبار ۵٪ و سطح اعتبار ۹۵٪ است.

نتایج وزن‌دهی نمونه آماری

جمعیت هدف این نظرسنجی افراد باسواد و بالای ۱۹ سال (رده‌های سنی ۲۰ سال و بیشتر) در ایران است. بنا به نتایج سرشماری سراسری سال ۱۳۹۵، این جمعیت آماری حدود ۴۷ میلیون نفر از مردم ایران یعنی ۸۵٪ جمعیت بزرگسال ایران را تشکیل می‌دهد. جداول زیر توزیع متغیرهای جمعیت‌شناختی را در نمونه آماری نظرسنجی و جمعیت هدف نشان می‌دهد. مشاهده می‌شود که مشخصات جمعیت‌شناختی نمونه وزن‌دهی شده با جمعیت هدف همخوان است.

جدول ۱: توزیع جنسیت در نمونه آماری و جمعیت هدف

جنسیت	نمونه آماری نظرسنجی	نمونه وزن‌دهی شده	جمعیت باسواد بالای ۱۹ سال (سرشماری ۱۳۹۵)
زن	۳۰,۱٪	۴۷٪	۴۷٪
مرد	۶۹,۹٪	۵۳٪	۵۳٪

جدول ۲: توزیع رده‌های سنی در نمونه آماری و جمعیت هدف

رده‌های سنی	نمونه آماری نظرسنجی	نمونه وزن‌دهی شده	جمعیت باسواد بالای ۱۹ سال (سرشماری ۱۳۹۵)
بین ۲۰ تا ۲۹ سال	۲۳,۳٪	۳۰,۱٪	۳۰,۱٪
بین ۳۰ تا ۴۹ سال	۶۰,۳٪	۵۱,۱٪	۵۱,۱٪
مساوی یا بالاتر از ۵۰ سال	۱۶,۴٪	۱۸,۸٪	۱۸,۸٪

جدول ۳: توزیع میزان تحصیلات در نمونه آماری و جمعیت هدف

میزان تحصیلات	نمونه آماری نظرسنجی	نمونه وزن‌دهی شده	جمعیت باسواد بالای ۱۹ سال (سرشماری ۱۳۹۵)
دیپلم و زیردیپلم	۱۳,۸٪	۷۲,۳٪	۷۲,۳٪
تحصیلات عالی	۸۶,۲٪	۲۷,۷٪	۲۷,۷٪

جدول ۴: توزیع منطقه جغرافیایی در نمونه آماری و جمعیت هدف

منطقه جغرافیایی	نمونه آماری نظرسنجی	نمونه وزن‌دهی شده	جمعیت باسواد بالای ۱۹ سال (سرشماری ۱۳۹۵)
روستایی	۳,۷٪	۲۱,۱٪	۲۱,۲٪
شهری	۹۶,۳٪	۷۸,۸٪	۷۸,۸٪

جدول ۵: توزیع استان سکونت در نمونه آماری و جمعیت هدف

محل سکونت	نمونه آماری نظرسنجی	نمونه وزن دهی شده	جمعیت باسواد بالای ۱۹ سال (سرشماری ۱۳۹۵)
آذربایجان شرقی	٪۲,۷	٪۴,۸	٪۴,۸
آذربایجان غربی	٪۱,۶	٪۳,۶	٪۳,۶
اردبیل	٪۰,۶	٪۱,۵	٪۱,۵
اصفهان	٪۶,۶	٪۶,۹	٪۶,۹
البرز	٪۴,۸	٪۳,۸	٪۳,۸
ایلام	٪۰,۵	٪۰,۷	٪۰,۷
بوشهر	٪۰,۹	٪۱,۵	٪۱,۵
تهران	٪۴۲,۶	٪۱۹,۱	٪۱۹,۱
چهار محال و بختیاری	٪۰,۵	٪۱,۱	٪۱,۱
خراسان جنوبی	٪۰,۵	٪۰,۹	٪۰,۹
خراسان رضوی	٪۶,۹	٪۷,۸	٪۷,۸
خراسان شمالی	٪۰,۷	٪۰,۹	٪۰,۹
خوزستان	٪۳,۰	٪۵,۴	٪۵,۴
زنجان	٪۰,۷	٪۱,۳	٪۱,۳
سمنان	٪۰,۸	٪۱,۰	٪۱,۰
سیستان و بلوچستان	٪۰,۹	٪۲,۱	٪۲,۱
فارس	٪۴,۵	٪۶,۳	٪۶,۳
قزوین	٪۱,۲	٪۱,۶	٪۱,۶
قم	٪۱,۲	٪۱,۶	٪۱,۶
کردستان	٪۱,۴	٪۱,۸	٪۱,۸
کرمان	٪۱,۳	٪۳,۶	٪۳,۶
کرمانشاه	٪۱,۸	٪۲,۴	٪۲,۴
کهگیلویه و بویراحمد	٪۰,۵	٪۰,۸	٪۰,۸
گلستان	٪۱,۰	٪۲,۲	٪۲,۲
گیلان	٪۳,۴	٪۳,۵	٪۳,۵
لرستان	٪۱,۲	٪۲,۰	٪۲,۰
مازندران	٪۳,۷	٪۴,۵	٪۴,۵
مرکزی	٪۱,۴	٪۱,۸	٪۱,۸
هرمزگان	٪۰,۹	٪۲,۰	٪۲,۰
همدان	٪۱,۴	٪۲,۱	٪۲,۱
یزد	٪۰,۹	٪۱,۴	٪۱,۴

علاوه بر متغیرهای جمعیت‌شناختی، رفتار انتخاباتی پاسخ‌دهندگان در انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۹۶ نیز برای وزن دهی نمونه آماری مورد استفاده قرار گرفت. اگر چه کسانی که در انتخابات ۹۶ به ابراهیم ریسی رای داده بودند در این نظرسنجی کمتر مشارکت داشته‌اند، با این وجود، حجم نمونه آماری رای‌دهندگان به ریسی در این نظرسنجی به میزان کافی بوده و از این جهت با وزن دهی و متوازن کردن نمونه آماری، امکان تعمیم‌پذیری نتایج به جمعیت هدف میسر شد.

جدول ۶: توزیع رفتار سیاسی-انتخاباتی در نمونه آماری و نتایج رسمی انتخابات ۱۳۹۶

رای در انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۹۶	نمونه آماری نظرسنجی	نمونه وزندهی شده	نتایج رسمی انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۹۶
حسن روحانی (+ هاشمی طبا)	۶۳,۲٪	۴۲,۲٪	۴۲,۲٪
ابراهیم ریسی (+ میرسلیم)	۳,۳٪	۲۸,۸٪	۲۸,۸٪
رای ندام (+ رای باطله دادم)	۳۳,۵٪	۲۹,۰٪	۲۹,۰٪

اعتبارسنجی نمونه وزندهی شده

یکی از روش‌هایی که می‌توان به کمک آن درجه اعتماد به نمونه وزندهی شده و تعمیم پذیری آن را سنجید، میزان تطبیق نتایج نمونه وزندهی شده با شواهد بیرونی است. جدول ۷ وضعیت فعالیت اقتصادی (درصد افراد شاغل) در نمونه وزندهی شده را در مقایسه با جمعیت هدف در دو سطح شهری و روستایی نشان می‌دهد. درحالی‌که نمونه وزندهی شده شامل افراد باسواد بالای ۱۹ سال است، آمار نیروی کار، افراد با سواد و بدون سواد را شامل می‌شود. بر طبق گزارش [آمار نیروی کار در بهار ۱۳۹۹](#)، نرخ اشتغال افراد باسواد در مناطق شهری بیش از افراد کم سواد و بی سواد است. با در نظر داشتن این نکته، مشاهده می‌شود که وضعیت اشتغال برای نمونه وزندهی شده با جمعیت هدف به میزان قابل قبولی همخوانی دارد.

جدول ۷: توزیع نسبت اشتغال در نمونه وزندهی شده و آمار نیروی کار برحسب شهری و روستایی

وضعیت اشتغال	کل کشور		شهری		روستایی	
	نمونه وزندهی شده (باسواد بالای ۱۹ سال)	آمار نیروی کار (بهار ۱۳۹۹)	نمونه وزندهی شده (باسواد بالای ۱۹ سال)	آمار نیروی کار (بهار ۱۳۹۹)	نمونه وزندهی شده (باسواد بالای ۱۹ سال)	آمار نیروی کار (بهار ۱۳۹۹)
شاغل	۴۲,۹٪	۴۰,۰٪	۴۲,۴٪	۳۹,۰٪	۴۴,۵٪	۴۱,۰٪

از سوی دیگر برای سنجش اعتبار نتایج بدست آمده از نمونه آماری وزندهی شده، با استفاده از روش انتخاب نمونه تصادفی منطبق با جمعیت هدف ([matching method](#)) محاسبات تکرار و نتایج با یافته‌های قبلی مقایسه شد. در این روش ابتدا یک نمونه آماری تصادفی با حجم ۱۰۰۲ پاسخ‌دهنده از کل نمونه آماری نهایی (یعنی از ۱۹۶۴۶ نمونه) استخراج شد. این نمونه تصادفی به گونه‌ای استخراج گردید که با متغیرهای شش‌گانه جمعیت هدف (جنسیت، رده سنی، سطح تحصیلات، جمعیت استانی، مناطق شهری و روستایی، و رفتار انتخاباتی) منطبق شود. با بررسی تطبیقی ملاحظه شد که تمامی یافته‌های نظرسنجی با این نمونه تصادفی جدید، با یافته‌های نمونه وزندهی شده همخوانی داشته و اختلاف نتایج کمتر از ۲٪ بوده است.

در مجموع و با در نظر گرفتن این شواهد، مشخص می‌شود که نمونه وزندهی شده تا حد قابل قبولی معرف جمعیت هدف (جمعیت باسواد و بالای ۱۹ سال) است و می‌توان نتایج حاصل از آن را با سطح خطای ذکر شده به اکثریت بزرگی از جامعه ایران (یعنی حدود ۸۵٪ از جمعیت بزرگسال کشور) تعمیم داد.

موسسه غیرانتفاعی و مطالعاتی «گمان» در انتها لازم می‌داند از تمامی شرکت‌کنندگان در این نظرسنجی که با اختصاص وقت خود به این پژوهش یاری رساندند صمیمانه تشکر کند.

گمان در مقابل این همیاری داوطلبانه و اختیاری پاسخ‌دهندگان، خود را مسئول دانسته و مطابق منشور کاری خود به حفظ امانت در داده‌های ثبت‌شده توسط پاسخ‌دهندگان متعهد است.

تیم تحقیقاتی گمان همچنین به لحاظ حرفه‌ای متعهد است که با رعایت اصول علمی و به کارگیری روش‌های نوآورانه در نمونه‌گیری، حداکثر تلاش خود را برای جمع‌آوری نظرات از تمامی اقشار و دیدگاه‌های مختلف موجود در جامعه ایران انجام دهد.

گمان همچنین خود را ملزم می‌داند که همزمان با بهره‌گیری از روش‌های علمی در استخراج نمونه معرف و آنالیز داده‌ها، در روش تحلیل و در ارائه گزارش عمومی و اعلام میزان خطای احتمالی به مخاطبان، بطور شفاف عمل کند.

گمان از نظرات، پیشنهادات و انتقادات مخاطبان استقبال می‌کند و آماده همکاری با نهادهای مطالعاتی و موسسه‌های دانشگاهی در چارچوب ضوابط مورد توافق در اساسنامه خود است.